

© Annika Rauma

kuva: © Annika Rauma

**Kaustisen kunnan tarkastuslautakunnan
arviointikertomus
vuodelta 2019**

Sisälllys

Puheenjohtajan katsaus.....	3
1. Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely	4
2. Edellisten vuosien arviointikertomusten johdosta tehtyjen toimintojen arviointi.....	5
3. Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta	10
3.1 Strategian toimeenpano ja toteuttaminen	10
3.2. Toimintakertomuksessa raportoitujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	11
3.3. Konsernille asetettujen tavoitteiden toteutuminen	12
4. Talouden tasapainottamisen arviointi (kuntalaki 71.3).....	13
4.1. Talouden tasapainotuksen toteutuminen tilikaudella	13
4.2. Voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyys.....	14
5. Muut havainnot	14
6. Yhteenveto tavoitteiden toteutumisesta ja kunnan palveluiden tuloksellisuudesta ja kehityksestä	15
7. Tarkastuslautakunnan esitys valtuustolle	15
8. Allekirjoitukset.....	15

Puheenjohtajan katsaus

Hyvät valtuutetut

Olen lähes jokaisessa arviointikertomuksen puheenvuorossa kiinnittänyt huomiota talouteen. Viimeisimmissä yhä vahvemmin ja painokkaammin. Tässä lähes pelkästään talouteen koska tilanteemme on todella huolestuttava.

Puheenvuoroni ei ole allekirjoittaneen turhaa höpinää, vaan lautakunnan ja tilintarkastajan kanssa tarkasti yhdessä pohdittua. Tarkastuslautakunta seuraa sille laissa asetettua lakisääteistä tehtäväänsä. Yhdeltä kohdaltaan mm. toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista.

Meidän valtuutettujen tulisi katsoa 1 – 2 vuotta eteenpäin, jopa pystyttävä ennustamaan ja ennakoimaan kuntamme tulevaa toimintatarvetta. laatimamme kuntastrategia on osaltaan helpottamassa tulevaisuuden tekemistä ja ohjaamassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Kun aloitetaan tilinpäätöksessä olevia tapahtumia vertaamaan asetettuihin tavoitteisiin, tulos ei ole hyvä. Tilanne on mielestäni päinvastainen, eli asiat ovat vieneet meitä.

Tiedämme kuntamme talouden olevan heikko. Syntyneitä alijäämiä on jo yli 2,2 milj. euroa. Alijäämä on katettava viimeistään 2021 tilinpäätöksessä. Tälle tilivuodelle joudumme alas kirjaamaan lukion purkamisesta n. 1 milj. Kunnanjohtajamme omassa tulevaisuuskatsauksessaan on maininnut, että kunnan omilla päätöksillä alijäämän kattaminen on melko mahdotonta. Toimenpiteisiin on ryhdyttävä, jopa koviinkin, saadaksemme itse hallinnoida kuntatalouttamme. Varmaankin huonompi vaihtoehto olisi se, että taloushallinto on ulkopuolisen hoidossa. Tämä vaihtoehto on hyvin lähellä, mikäli emme ryhdy välittömästi toimenpiteisiin.

Tämän vuoden talousarvion avaaminen on ensimmäinen askel. Tästä seuraus on se, että kaikki ratkaisut ovat epämiellyttäviä. Nyt aletaankin katsomaan luottamushenkilöiden yksituumaisuutta ja suoraselkäisyyttä, kun joudumme tekemään vain ikäviä päätöksiä. Vastuu on kuitenkin otettava tulevaisuudesta.

Meidän muut talussektorimme käyttötalouden osalta ovat alle maankunnan keskiarvon, mikä on ollut tavoitteemme. Siitä kiitos hallintokunnille. Sosiaali- ja terveysmenot ovat kuitenkin karanneet hallinnasta. Kuntayhtymä soite on vaikeasti hallittava, koska lähes koko hallinto on Kokkolan kaupungin alaisuudessa.

Olen kuullut usealta taholta selityksiä, että muillakin menee huonosti. Huono selitys. Minä optimistisena uskon vahvasti kotikuntaani Kaustiseen. Toivon muiltakin samaa positiivista asennetta.

Kiitokseni lautakunnalle, luottamushenkilöille ja viranhaltijoille.

Markku Luomala
Tarkastuslautakunnan pj.

1. Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

Tarkastuslautakunta antaa kuntalain (410/2015) mukaisesti valtuustolle vuosittain arviointikertomuksen siitä, ovatko valtuuston asettavat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet kunnassa ja kuntakonsernissa. Tarkastuslautakunta voi arvioida myös toiminnan, toimintatapojen ja palvelujen järjestämisen tarkoituksenmukaisuutta. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyttä taloussuunnittelukaudelle.

Tässä laissa säädetyn tehtävän toteuttamiseksi tarkastuslautakunta on kokoontunut vuosien 2019 – 2020 aikana vuoteen 2019 kohdistuvan arvioinnin suorittamista varten kahdeksan kertaa.

Kokouksissaan lautakunta on kuullut kunnanhallituksen puheenjohtajaa, kunnan johtavia viranhaltijoita ja keskustellut heidän kanssaan kunnan hallinnon ja taloudenhoidon ajankohtaisista asioista ja tulevaisuuden näkymistä.

Vuosi 2019 oli tarkastuslautakunnan kolmas toimintavuosi.

Alkuvuoden 2019 tarkastuslautakunnan jäsenet ja varajäsenet olivat:

Varsinainen jäsen

Markku Luomala, puheenjohtaja
Toni Anttila, varapuheenjohtaja
Mika Jouppila
Jaana Jylli
Vappu Peltokangas

Varajäsen

Kari Paasila
Seija Kaustinen
Tiina Haukilahti
Henrik Toivonen
Oili Salo.

Tilintarkastuksen kilpailutus suoritettiin ja valtuusto valitsi vuosien 2018 – 2021 tilintarkastusta varten BDO Auditor Oy:n, vastuullisena tilintarkastajana JHTT Asko Vanhatupa.

Lautakunnan valitsemana sihteerinä toimii toimistosihteerinä Annika Rauma.

Vuonna 2019 tarkastuslautakunnan painopistealueina olivat:

Kunnanhallitus

- yleiskuva kunnan johtamis- ja ohjausjärjestelmästä sekä eri toiminnoista
- kuntastrategian tavoitteet ja toteutuminen kunnassa ja kuntakonsernissa
- omistajaohjauksen ja konserniohjauksen valvonnan ja järjestämisen ja toimivuuden arviointi
- sisäisen valvonnan järjestämisen arviointiriskienhallinta
- ylikunnallinen yhteistyö (Kasenetin toiminta, Aluepelastuslaitoksen toiminta, K-P:n liiton toiminta)
- soteuudistus ja maakuntauudistus
- talouden seuranta/talouden tasapainottamistoimenpiteiden toteutumisen arviointi ja tuottavuuden parantaminen ja korruption ehkäiseminen

Sosiaali- ja terveystoimi

- Sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategioiden toteuttaminen valtuuston asettamien tavoitteiden kautta.

Sivistystoimi

- Sivistystoimen palvelustrategioiden toteuttaminen valtuuston asettamien tavoitteiden kautta
- toiminnan järjestäminen tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- Yhteistyö
- Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymälle asetettujen tavoitteiden toteutuminen
- Kilpailuttaminen sivistystoimessa
- Ostopalvelut ja niiden kytkeytyminen strategiaan, hankintaprosessi, sopimukset ja niiden sisältö esim. laatumittarit ja niiden valvonta
- Talouden tasapainottamistoimenpiteiden toteuttamisen arviointi ja tuottavuuden parantaminen

Tekninen toimi

- Yhdyskuntasuunnittelu
- Kaavoitus ja maankäyttö
- Asumisen edistäminen
- Jätehuolto
- Liikenneväylät
- Puistot ja yleiset alueet
- Ruokahuolto
- Toimitilapalvelut
- Vuokrauspalvelut
- Vesihuolto
- Maa- ja metsätilat
- Muu liiketoiminta (varasto, traktori)
- Rakennusvalvonta
- Investoinnit

Tytärtyhtiöt Kaustisen Lämpö Oy, Kiinteistö Oy Kaustisen oppilasasuntolat, Kaustisen Kansantaiteenkeskus Oy, Kiinteistö Oy Rekipolska, Kaustisen Kehitys Oy (As Oy Kaustisen Funkkis kehityksen tytär).

Lautakunnan arviointikertomuksen pääpaino on vuoden 2019* painopistealueiden arvioinnissa ja muiden alueiden arviointi on jätetty vähemmälle.

Tilivuonna 2019 lautakunta ei osallistunut koulutuksiin.

Kunnan eri toimielinten pöytäkirjojen ja niihin liittyvän materiaalin, toimintakertomuksen ja tilinpäätöslaskelmien sekä käytyjen keskustelujen ja haastattelujen perusteella lautakunta antaa seuraavan arviointikertomuksen valtuustolle:

2. Edellisten vuosien arviointikertomusten johdosta tehtyjen toimintojen arviointi

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt edellisen vuoden 2019, aikana arviointikertomuksessaan huomiota seuraaviin asioihin:

Sivistystoimen vastuualue:

Edellisen vuoden huomiot:

- Pöytäkirja 14.2.2018, äänestykset on kirjattu epäselvästi. Ei ole esitetty miten äänestetään, eikä lautakunta ole hyväksyyt äänestysesitystä. Pöytäkirjan nettiin julkaisupäivämäärä puuttuu.
- Pöytäkirja 6.3.2018 esteellisyyksien merkintä, mikä on esteellisyyden syy, pitää merkitä. Pöytäkirjan nettiin julkaisupäivämäärä puuttuu.
- Pöytäkirja 8.5.2018 edelleen esteellisyyksien merkintä tarkemmin pitää merkitä. Pöytäkirjan nettiin julkaisupäivämäärä puuttuu.
- Pöytäkirja 5.6.2018 läsnäololistassa merkintä, että Mauri Peltokangas oli poissa § 37, ei syytä, oliko esim. esteellinen, vai poistuiko muuten? Pitää olla tarkemmin merkittynä. Pöytäkirjan nettiin julkaisupäivämäärä puuttuu.
- Pöytäkirja 14.8.2018 läsnäololistassa merkintä, että Mauri Peltokangas oli poissa klo 19.19 – 19.30, ei merkintää minkä pykälän aikana ja oliko esim. esteellinen? Pitää olla merkittynä myös minkä pykälän kohdalla oli poissa. Pöytäkirjan nettiin julkaisupäivämäärä puuttuu.
- Pöytäkirja 18.9.2018 Pöytäkirjan nettiin julkaisupäivämäärä puuttuu.
- Pöytäkirja 23.10.2018. Pöytäkirjan nettiin julkaisupäivämäärä puuttuu.
- Lautakunnan jäsenistä yksi on ollut koko 2018 vuonna ainoastaan kahdessa kokouksessa, kokouksia kaikkiaan oli 9.

Kuntalain mukaisesti päätös ei saa lainvoimaa ennen kuin se on todisteellisesti asetettu nähtäväksi kunnan verkkosivuille.

Vuoden 2019 huomiot:

- sivistyslautakunta on nyt kiinnittänyt huomiota niin, että oikaisuvaatimusohjeet on täytetty kunnolla
- esteellisyysmerkinnöissä on vielä osittain parannettavaa
- edelleen on palkattu henkilökuntaa, vaikka omalla hallinnonalalla on ollut lomautettuja. Tarkastuslautakunnan mielestä tämä on nyt saatettava lainmukaiselle tasolle. Lautakunta on huomauttanut tästä jo useiden vuosien ajan. Olisiko lomautetut voitu kutsua töihin, silloin kun sijaisia tarvitaan ja vuosilomat sijoittaa koko lomaudelle 1.5. – 30.9.2020 siten, että sijaisten määrä jää mahdollisimman pieneksi?

Teknisen lautakunnan vastuualue:

Edellisen vuoden huomiot:

- Pöytäkirja 17.1.2018, Pöytäkirjan nettiin julkaisupäivämäärä puuttuu.
- Pöytäkirja 13.2.2018, § 18, ensimmäiseksi tullut tarjous olisi pitänyt hylätä ennen varsinaista käsittelyä, koska ei ollut tarjonnut työnjohtaja palvelua ja oli näin ollen tarjouspyynnön vastainen. Muotovirhe.
- Tarjouksista tulee valita vain yksi toimittaja, joka täyttää tarjouspyynnössä esitetyt valintaperusteet, eikä hyväksyä kaikkia tarjouksia. Samoin 17.4.2018 kokouksen tarjousten käsittelyssä on hyväksytty kaikki tarjoukset. Tosin tästä menettelystä ei todennäköisesti ole aiheutunut kunnalle vahinkoa.
- 12.6.2018 oikaisuvaatimusohje täytetty puutteellisesti
- 3.7.2018 oikaisuvaatimusohje kokonaisuudessaan täyttämättä
- 11.9.2018 pöytäkirjan nettiin julkaisupäivämäärä puuttuu
- 20.11.2018 pöytäkirjan nettiin julkaisupäivämäärä puuttuu

Vuoden 2019 huomiot:

- tekninen lautakunta on 5.2.2019 myöntänyt kahdelle nuorisovaltuuston jäsenelle puhe- ja läsnäolo-oikeuden kokoukseen, vaikka ohjeiden mukaan olisi tullut myöntää vain yhdelle.
- Useiden kokousten oikaisuvaatimusohjeet on täytetty puutteellisesti. Kotisivuille julkaisupäivä puuttuu.
- tekninen lautakunta on 21.5.2019 § 39 käsitellyt liikenneympyrän viulun toteutuksen tarjouksia ja äänestänyt asiasta. Äänestykseen ei kuitenkaan ole kirjattu minkälaisen äänestysesityksen puheenjohtaja on tehnyt ja, että lautakunta on äänestysesityksenmuodon hyväksynyt. Samassa kokouksessa on päätetty ostaa nurmikon leikkuu Kaustisen 4H-yhdistykseltä, joka on aikaisempinakin vuosina työn suorittanut, jolloin rahaa on kulunut noin 15.000 €. Hankinta olisi pitänyt kilpailuttaa kunnan hankintaohjeiden mukaisesti. Edelleen samassa kokouksessa on käsitelty musiikkilukion rakennushanketta ja asiasta on äänestetty. Äänestystulokseen olisi pitänyt merkitä ketkä ovat äänestäneet esittelijän esityksen puolesta ja ketkä Ukskosken esityksen puolesta.
- Tekninen johtaja on 25.2.2019 tekemällään viranhaltijapäätöksellä hankkinut Tanhuanpään alkalointilaitokselle saneerauksen, joka on hinnaltaan ollut 53.540 €. Kunnanhallituksen antaman talousarvion täytäntöönpano-ohjeen mukaisesti Viranhaltijapäätöksin tehtävien hankintojen yläraja on talousarvion puitteissa 15.000 euroa. Tekninen lautakunta on 5.2.2019 § 6 valtuuttanut teknisen johtajan tekemään päätöksen. Tekninen lautakunta ei voi siirtää hankintavastuuta tekniselle johtajalle, koska se kuuluu lautakunnan päätösvaltaan.
- Teknisen toimen hankinnoissa on paljon ollut myös suora hankintaa, eikä päätöksissä ole mainittu, että hintatietoja olisi kysytty taikka kilpailutusta tehty. Kaikkea ei voi selittää esim. kiireellä.
- Teknisen toimen tulee kiinnittää huomiota pöytäkirjamerkintöjen tarkkuuteen. Teknisen toimen tulee myös noudattaa hankinnoissa kunnan hankintaohjeita.
- Vs. tekninen johtaja on tehnyt ympäristötarkastajaa koskevia viranhaltijapäätöksiä toistuvasti. Ympäristötarkastaja on vs. teknisen johtajan vaimo, eikä hän esteellisenä olisi voinut päätöksiä tehdä. Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään kaikessa toiminnassa huomiota esteellisyyksiin.

Ympäristölautakunnan vastuualue:

Edellisen vuoden huomiot:

- Pöytäkirjan nähtäväksi asettamispäivämäärät puuttuvat 11.1.2018 pöytäkirjasta.
- 22.2.2018 pöytäkirjan nähtäväksi asettamispäivämäärät puuttuvat, oikaisuvaatimusosoitus on täyttämättä.

Vuoden 2019 huomiot:

- osa muutoksenhakuohjeista on täytetty puutteellisesti, ei ole mm. mainintaa siitä, että jos saa hakea oikaisua lautakunnalta silloin ei saa tehdä valitusta.
- pöytäkirjasta 9.5.2019 § 26 puuttuu esittelijän esitys.

Kaikki lautakunnat

Edellisen vuoden huomiot:

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota pöytäkirjamerkintöihin ja kehottaa lautakuntien puheenjohtajia ja pöytäkirjanpitäjiä huolellisuuteen mm. esteellisyyksien ja äänestysten kirjaamisessa pöytäkirjoihin.

Esteellisyyksistä pitää kirjata esteellisyyden peruste hallintolain 28 §:n mukaisena. Lisäksi tarkastuslautakunta kehottaa puheenjohtajia ja pöytäkirjanpitäjiä kertaamaan kuntalakia, hallintolakia ja kunnan hallintosääntöä.

Pöytäkirjoissa on myös sekaisin julkisia ja ei-julkisia asioita, ei-julkiset tulee käsitellä eri pöytäkirjoissa.

Tarkastuslautakunta kehottaa hankkimaan koulutusta näistä em. asioista.

Suurinta osaa päätöksistä ei ole perusteltu. Kuntaliiton ohjeen mukaisesti: Päätös on aina perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Päätöksen perustelut voidaan ainoastaan jättää esittämättä, jos:

1. tärkeä yleinen tai yksityinen etu edellyttää päätöksen välitöntä antamista;
2. päätös koskee kunnallisen monijäsenen toimielimen toimittamaa vaalia;
3. päätös koskee vapaaehtoiseen koulutukseen ottamista tai sellaisen edun myöntämistä, joka perustuu hakijan ominaisuuksien arviointiin;
4. päätöksellä hyväksytään vaatimus, joka ei koske toista asianosaista eikä muilla ole oikeutta hakea päätökseen muutosta; taikka
5. perusteleminen on muusta erityisestä syystä ilmeisen tarpeetonta.

Perustelut on kuitenkin esitettävä, jos päätös merkitsee olennaista muutosta vakiintuneeseen käytäntöön. Oikaisuvaatimuksen takia annettu päätös on aina perusteltava. Erityisen tärkeää perustelu on silloin, kun asiakkaan / kuntalaisen asiassa on tehty kielteinen päätös.

Vuoden 2019 huomiot:

Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleen huomiota pöytäkirjamerkintöihin ja kehottaa lautakuntien puheenjohtajia ja pöytäkirjanpitäjiä huolellisuuteen mm. esteellisyyksien ja äänestysten kirjaamisessa pöytäkirjoihin.

Esteellisyyksistä pitää kirjata esteellisyyden peruste hallintolain 28 §:n mukaisena. Lisäksi tarkastuslautakunta kehottaa puheenjohtajia ja pöytäkirjanpitäjiä kertaamaan kuntalakia, hallintolakia ja kunnan hallintosääntöä sekä hankintaohjeita.

Kunnanhallituksen ja valtuuston vastuualue:

Edellisen vuoden huomiot:

Kunnanhallitus

- Vastineessa tarkastuslautakunnan arviointikertomukseen on osaan huomioista jätetty kokonaan vastaamatta, mm. kun sivistystoimissa on lomautettu henkilöitä ja kuitenkin toisaalle palkattu henkilöstöä.
- Kunnanhallituksen käsittely 3.12.2018 § 215, Kauppakirjan hyväksyminen / Kaustisen kunta ja Tapio Varila, äänestyksessä on tapahtunut virhe. Silloin kun on esitetty asia jätettäväksi pöydälle, asian käsittelyä ei jatketa, ennen kuin pöydällepanoesitys on käsitelty. Vasta sen jälkeen suoritetaan äänestys kauppakirjan hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mikäli pöydällepanoesitys ei tule päätökseksi.

Vuoden 2019 huomiot:

- Kaustisen kunnan maapoliittinen ohjelma jäi hallituksessa pöydälle 4.2.2019, asiaa ei ole tuotu uudelleen kunnanhallituksen käsittelyyn eikä sitä ole alemmissa toimitelmissä otettu uudelleen käsiteltäväksi. Hyvän hallintotavan mukaisesti pöydälle jääneet asiat tulisi valmistella pikaisesti uuteen käsittelyyn.
- Kuntastrategian päivittäminen on tarpeen toteuttaa vielä kuluvan vuoden aikana.
- Tarkempi tavoitteiden asettaminen ja ohjaaminen tytäryhtiölle kirjallisesti sekä myös talousarvion yhteydessä.
- yleisavustusten jakaminen on lisääntynyt vuosittain, vaikka taloustilanteemme on heikko.
- Konserniohje sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeet saatiin päivitettyä.

3. Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

3.1 Strategian toimeenpano ja toteuttaminen

Valtuusto hyväksyi vuonna 2018 uuden kuntastrategian. Vuoden 2018 talousarvion tavoitteet olivat kuitenkin talousarviota tehtäessä voimassa olleesta strategiasta. Tarkastuslautakunta on tämän vuoksi kiinnittänyt vähemmän huomiota strategian tavoitteiden toteutumiseen.

Kaustisen kunnan strategia:

- Yhdessä kilpailukykyistä Kaustista rakentamassa – pyritään parantamaan Kaustisen kunnan kilpailukykyä ja taloudellista asemaa, sekä vastaamaan kasvavan väestön ja yritysten määrän sekä kehittyvän teollisuuden tarpeisiin.
- Sykkivä, Soiva Kaustinen! Kansainvälinen kilpailukykyinen Kaustinen 2025 – yhteisöllisyys ja turvallisuus, oikeudenmukaisuus ja avoimuus, luovuus ja rohkeus, tuloksellisuus ja kestävä kehitys
- Hyvinvoinnin edistämisen painopisteemme Kaustinen on viihtyisiä ja palveleva
- Kaustinen on yritysmuotoinen ja mahdollistava
- Toimintakulttuurin ja johtamisen painopisteemme Kaustisen toimintakulttuuri perustuu yhteistyöhön ja kestävään toimintaan
- Keskeiset strategiset mittarit – Kaustinen kasvaa, kehittyy ja voi hyvin, 40 uutta vuokra-asuntoa vuosina 2019 – 2020, asukasluku kasvaa keskimäärin 1,5 % vuodessa, kuntalaisten

hyvinvointi paranee, toisen asteen opiskelijoiden määrä kasvaa, yritysten ja työllisten määrä kasvaa

- Strategian toteuttaminen valtuustokauden 2017 – 2021 aikana: Hyvinvoinnin edistäminen, vetovoimaisuuden kehittäminen, toimintakulttuuri ja johtaminen, kuntalaiset keskiössä.

Hallinto- ja kehittämispalveluiden vastuualue

- Yrittäjyysstrategia
- kaivosteollisuuden kokonaissuunnitelma
- kunnan markkinointi- ja viestintäsuunnitelma
- Digi2021 -digitalisoinnin kehittämisohjelma
- henkilöstösuunnitelma
- omistajapoliittinen ohjelma
- toimintakulttuurin ja johtamisen kehittämisohjelma, mukana valtuuston puheenjohtajisto.

Sivistystoimen vastuualue

- Osallistuva kuntalainen -kehittämisohjelma
- vapaa-aikapalveluiden kehittämissuunnitelma
- elävä kulttuuriperintöstrategia

Tekninen vastuualue

- strateginen maankäytön suunnittelu ja kaavoitus
- keskusalan kehittämissuunnitelma.

Useat strategiassa mainitut tavoitteet ovat toteuttamatta, muutama tavoite on toteutunut.

Investoinnit

Tarkastuslautakunta toteaa, että monia investointeja jäi toteuttamatta. Tarkastuslautakunta olisi toivonut, että tekninen toimi olisi tarkemmin selvittänyt, miksi investointeja ei toteutettu suunnitellun mukaisesti ja toisaalta miksi toteutettiin sellaisia investointeja, joihin määrärahaa ei ollut varattu. Investointeihin kokonaisuutenaan valtuustossa hyväksytyt määrärahat riittivät.

Henkilöstö

Sairauspoissaolojen määrä on edelleen korkea 19 pv/työntekijä, kehitys on mennyt huonompaan suuntaan (edellisvuonna sairauspäiviä oli keskimäärin 17 pv/työntekijä). Sairauspoissaolot käydään työterveyshuollon kanssa lävitse kaksi kertaa vuodessa ja käytössä on myös varhaisen puuttumisen malli. Sairauspoissaolot hallintokunnittain vaihtelevat paljon. Sairauspoissaolot sisältävät tapaturmat.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Sairauspoissaoloihin tulee edelleen kiinnittää huomiota, jotta ne saataisiin vähenemään. Tapaturmien määrä on varsin korkea. Käydäänkö tapaturmat tapauskohtaisesti lävitse ja laaditaanko näistä raportit? Onko työnantajalla käytössään ns. läheltä piti -tilanteista raportointi? Työsuojelulliseen valvontaan tulee edelleen kehittää, jotta tapaturmilta vältyttäisiin.

Kehityskeskusteluja ei ole kaikkialla käyty suunnitelmien mukaisesti. Kehityskeskusteluilla voidaan osaltaan vaikuttaa työtyytyväisyyteen ja sitä kautta myös sairauspoissaoloihin.

3.2. Toimintakertomuksessa raportoitujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Sisäinen valvonta

Kunnanhallitus vastaa kokonaisvaltaisesti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Hallintosäännön mukaan lautakunta vastaan toimialallaan sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta ja raportoi keskeisistä johtopäätöksistä kunnanhallitukselle.

Konserniohjeella ohjataan sekä kunnan omia toimielimiä ja viranhaltijoita että konserniin kuuluvia tytäryhteisöjä. Varsinaiset kunnan sisäiset toimivaltasäännökset annetaan hallintosäännöllä. Konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus ja kunnanjohtaja. Konsernijohto vastaa kuntakonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä. Ohjeita on annettu myös talousarvion täytäntöönpano-ohjeella.

Uusi konserniohje hyväksyttiin valtuustossa kevään 2019 aikana.

Uusi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistus hyväksyttiin 14.1.2019. Ensisijainen vastuu raportoinnista on toimielimen esittelijällä ja konsernin yhtiöiden toimitusjohtajilla.

3.3. Konsernille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Kaustisen kehitys Oy:

Taloudellisena tavoitteena oli saada yhtiön kannattavuus nostettua luopumalla vanhoista ja kannattamattomista kiinteistöistä ja tarkistamalla kiinteistöjen vuokrien määrää ja tehostamalla kiinteistöjen käyttämistä liiketoimintaan varastotiloina käyttämisen sijaan.

Toiminnallisena tavoitteena oli viimeistään vuoden 2019 aikana saada vähennettyä vanhinta kiinteistökantaa myymällä kannattavalla hinnalla ne ensisijaisesti niissä toimiville yrityksille ja yrittäjille ja toisena vaihtoehtona on laittaa kiinteistöt yleisesti myyntiin. Tämä parantaa yhtiön kulurakennetta ja sitä kautta mahdollistaa tuloksen kasvattamisen. Yhtiölle jää uusimmat kiinteistöt, joissa suurempien kunnostuksien kustannukset ovat vuosien päässä, ellei mitään yllättäviä menoeriä kiinteistöistä tule.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Kaustisen Kehitys Oy ei saavuttanut taloudellisia tavoitteita, myös osa toiminnallisista tavoitteista jäi täyttymättä. Yhtiö teki tappiota -217 654,38 €. Yhtiön tilinpäätöksen myöhästymisen vuoksi kunnan konsernitiilinpäätöksen valmistuminen myöhästyi. Yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan tulee pitää huoli siitä, että yhtiön tilinpäätös toimitetaan kunnalle ajoissa. Lautakunnan mielestä omistajaohjauksen tulee puuttua taloustilanteeseen, jotta se saataisiin positiiviseksi.

Kiinteistö Oy Kaustisen oppilasasuntolat:

Taloudellisena tavoitteena oli pitää yhtiön talous voitollisena. Tämä mahdollistaa korjauksien tekemisen ajallaan ja on varautumista suurempien peruskunnostuksien tekemiseen, jos solutyypisiä asuntoja jossakin vaiheessa halutaan muuttaa isommiksi kokonaisuuksiksi. Rakentamiseen otetun aravalainan takaisinmaksu päättyy vuoden 2020 aikana ja tämän menoerän poistuminen vapauttaa rahoitusta sen jälkeisiin peruskunnostuksiin.

Toiminnallisena tavoitteena oli pitää oppilasasuntolan rakennukset hyvässä kunnossa ja korjata asuntosoluja, jos niissä ilmenee korjauksen tarpeita. Asuntolaan on uusittu keittiöiden koneita sitä mukaa kun uusimistarvetta on ilmennyt. Osa keittiöiden konekannasta on vielä alkuperäisiä. Mikäli asumistarpeissa ilmenee uusia toiveita, niitä pyritään toteuttamaan rahoituksen sallimissa rajoissa. Tavoitteena on, että rakennukset pysyvät hyvässä kunnossa koko niiden elinkaaren ajan.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Kiinteistö Oy Kaustisen oppilasasuntolat on saavuttanut tavoitteensa melko hyvin. Tilikauden tulos oli 30 349 € voitollinen.

Kaustisen Kansantaiteenkeskus Oy:

Yhtiön taloudellisena tavoitteena oli, että myyntituotot kasvavat.

Yhtiön toiminnallisena tavoitteena oli, että talon käyttöaste kasvaa.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Kaustisen Kansantaiteenkeskus ei saavuttanut taloudellisia tavoitteita, eikä myöskään toiminnallisia tavoitteita. Tilikauden tulos oli -95 107,02 €. Yhtiön tulee tarkastella vuokrasopimukset ja hinnastot niin, että vuokraustoiminta on tuottavaa. Myyntituotot jäivät huomattavasti alle budjetoidusta. Onko taloa

markkinoitu ja pyritty sitä kautta saamaan uusia maksavia käyttäjiä ja tuloja? Tarkastuslautakunta olisi toivonut tarkempaa selontekoa yhtiön toiminnasta. Lautakunnan mielestä omistajaohjauksen tulee puuttua taloustilanteeseen, jotta se saataisiin positiiviseksi.

Kiinteistö Oy Rekipolska:

Taloudellisena tavoitteena oli tulostaso, jossa asukkaiden vuokrataso pysyy kohtuullisena vähintään maakunnan keskiarvoluvuissa. Taloudellisella tuloksella myös tulevat peruskunnostustarpeet rahoitetaan asukkaiden maksamilla vuokrilla vähintään puolella ja toinen puoli peruskunnostuksista hoidetaan lainarahoituksella.

Toiminnallisena tavoitteena oli järjestää asumismahdollisuuksia kohtuullisella vuokratasolla ja lyhyellä odotusajalla kaikille asunnon tarvisijoille. Asuntokannan ylläpito hyvän kiinteistönhoidon avulla ja uusien vuokraohteiden rakentaminen nykyaikaiseen asumiseen soveltuviksi ja että asunnot on varustettu nykyaikaisella varustuksella ja tekniikalla. Eri perheeseen ja eri ikäkausien asumistarpeisiin soveltuvia asuntoja olisi tarjolla, kun uusia asuntoja rakennetaan

Tarkastuslautakunnan arvio:

Kiinteistö Oy Rekipolska on saavuttanut tavoitteensa. Yhtiön tulos oli 15 563,40 € voitollinen.

Kaustisen Lämpö Oy:

Yhtiön taloudellisena tavoitteena oli: Toiminta-alueella oleva kilpailukykyinen energiantoimittaja. Varmistetaan tehdyillä energiamateriaalisopimuksilla häiriötön ja hinnaltaan kilpailukykyinen energiamateriaalien saanti.

Tuotetaan keskeytymätöntä energianjakelua asiakkaille. Laajentaa lämmönjakelua olemassa olevan verkoston alueella mahdollisuuksien mukaan ja tarvittaessa laajentaa verkostoa uusille kaava-alueille.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Kaustisen Lämpö Oy on saavuttanut tavoitteensa. Yhtiön tulos oli 71 784,47 € voitollinen.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että tilinpäätöskirjassa on esitettävä tytäryhtiöiden tasetiedot, jotta voidaan muodostaa käsitys konsernirakenteen taloustilanteesta.

4. Talouden tasapainottamisen arviointi (kuntalaki 71.3)

4.1. Talouden tasapainotuksen toteutuminen tilikaudella

Kunnanhallitus esittää tilinpäätöksessä talouden tasapainottamistoimenpiteiksi seuraavat:

Kunnalle alkoi syntyä alijäämää vuonna 2017. Alijäämä oli tuolloin 213 049 euroa. Kunnanhallitus esitti tuloksen käsittelyn yhteydessä talouden tasapainottamistoimenpiteiksi palvelutoiminnan kriittistä tarkastelua ja kehittämistoimenpiteitä tulopohjan vahvistamiseksi. Vuodelle 2018 korotettiin yleistä kiinteistöveroä 0,95 prosentista 1,03 %:iin ja muita asuntoja 1,00 prosentista 1,03 %:iin. Jätevesimaksua korotettiin vuonna 2017 50 snt ja vuonna 2018 15 snt. Jätevesimaksu nousi näin kahden vuoden aikana lähes kolmanneksella.

Tilinpäätös vuodelta 2018 osoitti 312 493,35 euron tappiota. Alijäämää emolla oli tämän jälkeen yhteensä 522.915,70 euroa. Kunnanhallitus esitti talouden tasapainottamiseksi mm. toiminnan tehostamista, maksujen tarkistamista, omaisuuden myyntiä, verojen korottamista ja asetti hallintokunnille 5 %:n säästötavoitteen talousarviomäärärahoista. Kunnanvaltuusto korotti syksyllä kunnallisveroa 0,5 % -yksiköllä 22,0 %:iin.

Hallintokuntia ohjeistettiin tiukkaan taloudenpitoon. Kuntamaisema Oy:n analyysiä käytettiin toiminnan ja talouden parantamismahdollisuuksien löytämiseksi. Kunnanhallitus perusti keskeisistä päättäjistä muodostuvan taloustyöryhmän.

Tilikauden 2019 tappioksi muodostui 1 745 084, 47 euroa. Alijäämää on tilinpäätöksessä taseessa tämän jälkeen 2 268 000,17 euroa. Alijäämä on kattamisvelvoitteen mukaan katettava viimeistään vuoden 2022 tilinpäätöksessä.

Talouden tasapainottamiseksi vuoden 2020 talousarvio avataan. Siihen sisällytetään työryhmässä esille nousseet säästöideat. Nykyisen poikkeustila-ajan vaikutukset arvioidaan lisääntyvien kulujen lisäksi myös toiminnan tehostamismahdollisuuksina. Palvelutasoa ei-lakisääteisissä palveluissa lasketaan. Kunnan edustajat soten järjestäjäelimissä ottavat kriittisesti kantaa myös muiden kuntien alueella oleviin palveluihin ja palvelupisteverkkoon.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Talouden kuntoon saattamiseksi on otettu käyttöön uusia työkaluja. mm. Kuntamaiseman Maisemamalli. Tarkastuslautakunta pitää tätä hyvänä suuntana, mutta ovatko keinot riittäviä, vai onko otettava käyttöön raskaampiakin vaihtoehtoja ja konkreettisia toimenpiteitä? Kunnan talous on saatava kuntoon ja tulos positiiviseksi niin, että kertyneet alijäämät saadaan katettua.

Tarkastuslautakunta on erittäin huolestunut siitä, että sote-menot ovat kasvaneet kestävämmän suuriksi, eivätkä kunnan verotulot riitä sote-menojen kattamiseen. Kunnan oma toiminta on kuitenkin pyritty hoitamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti. Edelleen tarvitaan tarkkaa taloudenpitoa ja esim. hankintojen tarkempaa harkintaa ja mahdollisuuksien mukaan niistä pidättäytymistä.

Henkilöstömenot ovat lisääntyneet noin 211.000 €, vaikka tavoitteena oli, että ne olisivat vähentyneet.

4.2. Voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyys

Uusi työkalu (maisemamalli) on vastikään otettu käyttöön, ensimmäisiä raporteja on jo saatu. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että vuoden 2020 talousarvio avataan ja käydään lävitse kaikki mahdolliset säästökohteet. Talouden tasapainottamiseen tulee ryhtyä riittävän ajoissa, jotta talous saadaan tasapainoon.

Tarkastuslautakunnan mielestä hallintokuntien on nyt kuitenkin vielä pyrittävä pidättäytymään hankinnoista mahdollisimman pitkälle.

Myös investointeja olisi siirrettävä mahdollisuuksien mukaan, niin etteivät käyttötalouden poistot kasva enää. Kaikenlaisten toimien kriittinen tarkastelu on myös tarpeen. Voimmeko luopua jostakin toiminnasta, joka ei ole kunnan ydintehtävä tai kokonaisuuden kannalta välttämätöntä ja kannattavaa (voitollista) toimintaa? Voimmeko tehdä enemmän yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa ja sitä kautta saavuttaa säästöjä?

5. Muut havainnot

Kunnanhallituksen antaman talousarvion täytäntöönpano-ohjeen mukaisesti sijaisuudet hoidetaan ensisijaisesti sisäisin järjestelyin ilman sijaisen palkkaamista. Talousarviovuonna avoimeksi tulevia virkoja ja toimia ei saa täyttää ennen kuin on perusteellisesti selvitetty, voidaanko tehtävä hoitaa sisäisin siirroin, tehtävien uudelleenjärjestelyin tai muulla tavalla täyttämättä virkaa tai tointa.

Kuitenkin myös lyhyitä muutaman päivän sijaisuuksia täytettiin jatkuvasti vuoden aikana.

Sivistystoimi on lomauttanut koulunkäyntiohjaajia vuoden aikana. Samaan aikaan on kuitenkin esim. päivähoitoon palkattu henkilökuntaa. Työnantajalla ei ole perusteita lomauttaa esim. silloin, kun työntekijä voidaan kohtuudella ammattitaitonsa ja kykyjensä perusteella sijoittaa työnantajan muihin koko- tai osa-aikaisiin tehtäviin. On muistettava, että työnantajana ei ole tietty hallintokunta vaan koko kunta. Silloin kun työnantaja lomauttaa henkilökuntaa, ei voida palkata työntekijöitä mihinkään työtehtävään.

Tarkastuslautakunta on tähän asiaan kiinnittänyt huomiota jo useana vuotena, mutta asian **korjaamiseksi ei ole tehneet mitään**. Sivistystoimen tulee saattaa asia välittömästi lainmukaiselle tasolle.

Sopimukset ovat väline hallita riskejä. Sopimuksia tulee seurata ja päivittää jatkuvasti. Solmittavien sopimusten tulee olla sellaisia, että ne ovat kunnan kannalta taloudellisesti kannattavia.

Tarkastuslautakunta toivoo, että tulevana vuotena hallintokunnat kiinnittävät entistä enemmän huomiota tavoitteiden asettamiseen ja mittareihin. Tavoitteet ja mittarit tulee johtaa valtuuston hyväksymästä strategiasta.

Kunnan tilinpäätös ei konsernitalinpäätöksen osalta valmistunut ajoissa eikä hallitus allekirjoittanut tilinpäätöstä lain mukaisesti maaliskuun aikana. Konserniin kuuluvien tytäryhtiöiden hallituksen ja toimitus-

johtajan tulee pitää huoli siitä, että konsernitilinpäätöksen tarvittavat tiedot ovat kunnan käytettävissä ajoissa, jotta tilinpäätös voidaan kunnanhallituksessa käsitellä säädettyssä ajassa.

6. Yhteenveto tavoitteiden toteutumisesta ja kunnan palveluiden tuloksellisuudesta ja kehityksestä

Kaustisen väkiluku väheni, samoin lähes kaikissa keskipohjalaisissa kunnista. Varhaiskasvatuksen ja koulujen puitteet alkavat olla kunnossa. Uusia maa-alueita mm. asuntotuotantoa varten on hankittu ja niiden kaavoitus on käynnissä. Kaivostoiminnan käynnistymiseen tulee muutoksia. Työllisyystilanne kunnassamme on hyvä. Musiikkilukion tilojen uusimisesta / korjaamisesta aloitettiin suunnitelmat kuluneena vuotena. Suurimpina ongelmana tarkastuslautakunta pitää kunnan nykyistä talouskehitystä. Tehtyjen investointien tulee olla hyvin suunniteltuja ja tuottavia, jotta taloudellinen tilanne ei enisestään huonone. Olemassa olevat tilat tulisi käyttää ennen uusien rakentamista.

7. Tarkastuslautakunnan esitys valtuustolle

Tarkastuslautakunta esittää kunnanvaltuustolle, että se

1. hyväksyy vuoden 2019 tilinpäätöksen ja
2. vuoden 2019 taloutta ja hallintoa hoitaneille toimielinten jäsenille ja viranhaltijoille myönnetään vastuuvapaus tilikaudelta 1.1. – 31.12.2019
3. tilikauden tulos -1 745 084,47 euroa siirretään aikaisempien vuosien yli-/alijäämätilille.

8. Aitekirjoitukset

Kaustisella 22.5.2020

Marikka Lomala
puheenjohtaja

Mika Jouppila
jäsen

Vappu Peitokangas
jäsen

Toni Anttila
varapuheenjohtaja

poissa kokouksesta
Jaana Jylli
jäsen

Annika Rauma
sihteeri

